

A latin szöveg végén még e distichon áll:

Mors magni capitis, Bellum, Peftisq̄, Famesq̄ :
Quattuor haec femper (crede) Cometa tulit. I. B.

A német szöveg végén pedig: CASSOVIÆ, Typis Ioannis Festi.

E szöveget látva, nem tudjuk, min csodálkozunk inkább: azon-e, hogy a klasszikus képzettségű BOCATIUS JÁNOST, aki ekkor jól javadalmazott kassai iskolaigazgató volt, mi vihette e vásári jelentéktelenség megírására, ami az Ember tragédiája Kepler-jelenetére emlékeztet; vagy azon, hogy ez általánosságokban mozgó jóslásban a kassai főkapitány mit tarthatott királysértőnek, hacsak a volt és leendő vesztett török-háborúk emlegetését nem.

HAJNÓCZY IVÁN.

Kónyi Democritusának ismeretlen kiadása. GYÖRGY LAJOS *Kónyi János Democritusa* című (1932) tanulmányában írta, hogy „közkönyvtáraink gyűjteményei az... 1796. évi 3-ik és az 1815. évi 6-ik kiadáson kívül még csak egy 1784-ben és 1785-ben megjelent *Democritust* őriznek, de sem az 1782. első kiadásnak, sem pedig a mult század elején a kiadó állítása szerint kibocsátott 4-ik és 5-ik lenyomatnak egyetlen példányát sem mentették meg számunkra.“

A budapesti Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárában megvan e könyvnek P. THEWREWK ÁRPÁD könyvtárából származó eddig ismeretlen kiadású példánya. *A' mindenkor nevető Democritus, avagy okos leleményű furtsa történetek, mellyeket a' bánattyokat felejteni kívánó jámborok kedvékért szedegetett össze Kónyi János. Három részben megbővítve. Első rész. Budán, Nyomtat. Landerer Anna bötűivel 1806. A verses Rövid tudósítás és az Elöl-járó beszéd után jönnek sorba a Furtsa történetek. Százhetvenhárom számozott anekdóta után Világbentzének némelly furtsa és nevetséges történetei következnek s nyolc anekdóta (174—181. sz.) zárja be a sort.*

Az elsővel egybekötött második rész, melyben „végre hozzá tétetett Diogenes, Anacharsis és Anaxagorásnak görög böltseknek életek“, szintén Budán jelent meg, LANDERER ANNÁNÁL 1807-ben. A harmadik számozatlan lapon ez a *Fel-jegyzés* olvasható: „Mínt hogy a' furtsa Democritusnak sok kedvellői találkoznak, úgy annyira, hogy illy rövid idő alatt, már a' *negyedik* nyomtatásra is szükségünk lévén, jónak állítottuk lenni azért ennek tovább' való folytatását, melly még sokkal furtsáb' és kellemeteseb' lészen az elsőnél.“ A *negyedik* számozatlan lapon álló *Tudósítás* felsorolja a *Democritust* áruló compactorokat, azután ekkép buzdítja könyvírásra a szerzőket: „Ha a' magyar könyvszerzők szándékoznának jó matériákból álló könyveket

nékem ki nyomtatásra küldeni, szerentsének fogom tartani. Már az érdeme szerint meg jutalmaznám.“

A GYÖRGY LAJOS által említett (i. m. 133. l.) számozási hibákon kívül e kiadás második részében mások is vannak. A 15. anekdóta után itt is a 24. következik, a 86. nem ismétlődik meg, a 164. számozása tévesen 154., a 192.-t itt is a 194. követi.

Mindezekből kiderül, hogy a *negyedik kiadásról* van szó, amely már három részből áll. A harmadik rész azonban nincs meg.

KULCSÁR ADORJÁN.

Két ismeretlen RMK. könyv említése. A pozsonyi ág. hitv. ev. egyházközség története [Pozsony, 1906] c. munka II. kötetének 137. lapján olvasható, hogy 1669-ben „valószínűleg TITIVS DÁVID szerkesztésében [életrajza ugyane mű 83—4. lapján és SZINNYEI: *M. Írók* XIV. 206—7. h.] megjelent egy „Pozsonyi könyvecske“ című énekeskönyv. Ezt a nyomtatványt „csak névszerint ismerjük“ — jegyzi meg a szerző. A második kiadás 1683-ban jelent meg. Ebből is csak egyetlen példány ismeretes, és pedig az odenwaldi Fürstenaui (Hessen) evangélikus gyülekezet könyvtárában, — olvassuk idézett műben. A második kiadásról még azt is tudjuk, hogy SCHÄFFER DÁVID pozsonyi nyomdász műhelyében készült. Mindkét nyomtatvány kétségtelenül beletartozik a RMK.-ba, de sem SZABÓ KÁROLY, sem a pótló SZTRIPSZKY HIADOR ezeket nem említi. — A Fürstenauban valószínűleg napjainkig megtalálható nyomtatványról pedig ajánlatos lenne, ha a magyar-német kulturális egyezmény keretén belül a hazai evangélikus egyház facsimilét készíttetne. Megérdemelné ez a mind egyháztörténeti, mind művelődéstörténeti szempontból érdekes emlék.

Megjegyezzük, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának az újabb fölfedezésekkel kiegészített Szabó RMK. II. (ad pag. 333.) példányában kézírással a következő bejegyzést találjuk: „Pozsony, [1669] [Titius] Vade-Mecum od. Handbüchlein... Preszburg. Lőcsei ág. h. ev. gimn. könyvtára.“

CLAUSER MIHÁLY.

A magyar hírlapok példányszáma és közönsége 1805-ig.* Óshírlapjaink nagyrésze rendkívül ritka. A mult század gyűjtői nem sok figyelemre méltatták őket és mulasztásukat ma már nehéz pótolni. Az *Erdélyi Magyar Hírvivő* számaint egy magánkönyvtárunk rothadó papírszemetje közül mentette ki egy lelkes kutató. Fennállásuk idején sem volt az óshírlapoknak sok előfizetőjük. Teljes megismerésükhöz hozzátartozik, hogy néhány adat alapján példányszámukat és elter-

* V. ö. MKSzemle 1941. I. 22—37. l.